

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Gebiedsgebonden en informatiegestuurd politiewerk: verweving in het het gebruik van technologie

De Paepe, J.

Citation

De Paepe, J. (2025). Gebiedsgebonden en informatiegestuurd politiewerk: verweving in het
het gebruik van technologie. *Het Tijdschrift Voor De Politie*, 31. Retrieved from
<https://hdl.handle.net/1887/4285542>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4285542>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

VERWEAVING
IN HET
GEBRUIK
VAN
TECHNOLOGIE

Gebiedsgebonden en informatiegestuurd politienetwerk

Zowel in België als in Nederland koos de politie op een bepaald moment voor *community-oriented policing* als overkoepelende filosofie voor het dagelijks optreden. Die keuze vloeide voort uit maatschappelijke veranderingen in de tweede helft van de twintigste eeuw: de politie moest niet langer enkel de staat vertegenwoordigen, maar ook actief deel uitmaken van de gemeenschap waarin zij opereerde.

In België kreeg dit idee vorm na de gewelddadige incidenten van de ‘Ioden jaren tachtig’, die de beperkingen van het traditionele politiewerk blootlegden. Experimenten met buurtgerichte initiatieven moesten de legitimiteit van de politie herstellen, en in de hervorming van 1998 werd *community-oriented policing* officieel vastgelegd als leidende filosofie.

In Nederland ontstond de kritiek op een te sterke nadruk op wetshandhaving al in de jaren zestig en zeventig. De roep om sociale gelijkheid en nabijheid leidde tot experimenten met wijkagenten en wijkteams. De echte doorbraak volgde in de jaren negentig, met de hervorming van 1993 en de herintroductie van de wijkagent als spil van *community-oriented policing*. Die koers werd bij de vorming van de Nationale Politie in 2012 bevestigd.

Deze bijdrage onderzoekt hoe wijkagenten in beide landen balanceren tussen deze twee logica's in hun gebruik van technologie. We doen dat aan de hand van drie stappen: een theoretische verkenning van beide benaderingen, bevindingen uit 545 uur etnografisch veldwerk en een conclusie over de betekenis van technologie voor de hedendaagse rol van de wijkagent.

Community-oriented policing: nabijheid als kernprincipe

Hoewel de invulling en juridische verankering verschillen, delen het Nederlandse gebiedsgebonden politiewerk en de Belgische gemeenschapsgerichte politiezorg eenzelfde kernprincipe: nabijheid tussen politie en burger. Dat komt tot uiting in de lokale verankering van het politiewerk, in informele contacten met inwoners en vooral in de rol van de wijkagent die signalen oppikt, relaties onderhoudt en vertrouwen opbouwt.

Toch blijft *community-oriented policing* een onderwerp van discussie. Het concept is moeilijk scherp te definiëren, wordt soms afgedaan als een modewoord en heeft volgens critici een beperkte invloed op criminaliteitsbestrijding. Daarnaast stelt de digitalisering van de samenleving het model voor nieuwe uitdagingen: gemeenschappen vormen zich steeds vaker online en zijn minder gebonden aan een specifieke plaats. Dat roept de vraag op of *community-oriented policing* nog voldoet aan de hedendaagse realiteit, of dat het model moet worden herzien (De Paepe & Easton, 2024).

In zowel België als Nederland lijkt die herziening zich in de praktijk al af te tekenen.

Over de auteur

Mr. Jasper De Paepe is promovendus Team Politiestudies, Universiteit Leiden & promovendus Vakgroep Bestuurskunde en Publiek Management, Universiteit Gent.

Community-oriented policing wordt aangevuld met elementen van intelligence-led policing

Referenties

- Carter, J.G., & Fox, B. (2019). Community policing and intelligence-led policing: An examination of convergent or discriminant validity. *Policing*, 42(1), 43-58. <https://doi.org/10.1108/PIJPSM-07-2018-0105>
- De Paepe, J. (2024). De toekomst van de gebiedsgebonden politieprofessie in een gedigitaliseerde samenleving. *Justitiële Verkenningen*, 50(4), 134-138. <https://doi.org/10.5553/jv/016758502024050004014>
- De Vries, H.R., & Henssen, M. (2018). Podium voor goed politiewerk. *Tijdschrift Voor de Politie*, 80(5), 6-10.

Community-oriented policing blijft het uitgangspunt, maar wordt aangevuld met elementen van intelligence-led policing. Die verschuiving is geen breuk, maar een poging om de zwakke punten van community-oriented policing op te vangen. Die evolutie sluit aan bij de oorspronkelijke aanleiding voor het ontstaan van community-oriented policing in de jaren zeventig: het groeiende besef dat de traditionele, op wetshandhaving gerichte politieaanpak niet langer voldeed aan maatschappelijke verwachtingen. Een politie die uitsluitend als verlengstuk van de staat opereerde en zich louter op repressie richtte, ondermijnde het vertrouwen en de legitimiteit van het instituut (Schaap, 2018). Community-oriented policing moest dat vertrouwen herstellen door een sociaal én fysiek nabije politie. Vandaag wordt datzelfde doel nagestreefd, maar in een context waarin nabijheid niet enkel fysiek, maar ook digitaal moet worden ingevuld.

Intelligence-led policing: data als kompas

Intelligence-led policing ontstond in de jaren negentig, onder meer met programma's zoals CompStat in New York, waarbij systematische data-analyse werd ingezet om middelen efficiënter te verdelen en criminaliteit preventief te bestrijden. Terwijl community-oriented policing inzet op nabijheid en veel autonomie biedt aan individuele functionarissen, richt intelligence-led policing zich op het doelgericht maken van politiewerk op basis van data die het handelen van agenten sturen (Ratcliffe, 2016).

Over de vraag hoe community-oriented policing en intelligence-led policing zich tot elkaar verhouden, verschillen de meningen echter. Verschillende academici beschouwen community policing en intelligence-led policing

als twee fundamenteel verschillende modellen zonder raakvlakken (Carter & Fox, 2019; Ratcliffe, 2016). Ratcliffe (2016) stelt zelfs dat intelligence-led policing de antithese vormt van community-oriented policing. Andere onderzoekers zien wel mogelijkheden voor versterking. Volgens hen kan intelligence-led policing bijdragen aan community-oriented policing, mits er rekening wordt gehouden met democratische waarborgen, zoals de bescherming van privacy (Easton et al., 2009; Hardyns et al., 2024).

Binnen deze discussies wordt er vooral gekeken naar de onderliggende principes van beide modellen en wordt er slechts in beperkte mate of eerder in de kantlijn stilgestaan bij de impact die deze werkwijzen hebben op de dagelijkse praktijk van politiefunctionarissen op het terrein. In het volgende onderdeel bekijken we hoe beide benaderingen tot uiting komen in het gebruik van technologie door wijkagenten. De inzichten zijn gebaseerd op 545 uur aan observaties bij wijkagenten in België en Nederland.

Wijkagenten en technologie

De wijkagent wordt doorgaans gezien als hét gezicht van community-oriented policing. Tegelijkertijd wordt van dezelfde wijkagent verwacht dat hij een sleutelrol vervult in intelligence-led policing. Van wijkagenten wordt gevraagd actuele en nauwkeurige informatie te verzamelen over lokale veiligheidsproblemen, actieve daders en de dynamiek van probleemjongeren. Die informatie moet bovendien correct geregistreerd en gedeeld worden met het korps, zodat ze kan bijdragen aan de bredere sturing van politiecapaciteit. Daarmee vervult de wijkagent dus een dubbele functie: symbool van nabijheid en vertrouwen en leverancier van cruciale data voor de interne organisatie (De Vries & Henssen, 2018; Vaste Commissie van de Lokale Politie, 2024).

Deze dubbele functie vraagt van wijkagenten een voortdurende evenwichtsoefening. Er wordt van wijkagenten verwacht dat ze relaties onderhouden, vertrouwen opbouwen en nabijheid organiseren binnen de wijk. Eveneens worden zij beoordeeld op hun bijdrage aan een informatiegestuurd politieapparaat. De spanning ontstaat precies op het punt waar persoonlijk contact en het opbouwen van vertrouwen moeten worden omgezet in gestandaardiseerde data die voldoen aan organisatorische eisen. Terwijl bewoners de wijkagent zien als een betrouwbare vertrouwenspersoon, ziet de politieorganisatie

hem steeds vaker als een cruciaal informatie-knooppunt.

Technologie speelt een centrale rol binnen dit spanningsveld. Zowel in België als in Nederland maken wijkagenten gebruik van een breed scala aan ICT-toepassingen die hen ondersteunen in hun dagelijkse werking. Deze toepassingen dienen zowel intelligence-led policing als community-oriented policing, waarbij eenzelfde tool vaak voor beide benaderingen kan worden ingezet. In België gaat het bijvoorbeeld om systemen zoals FOCUS, ISLP en I+Belgium, terwijl in Nederland toepassingen als MEOS, BVH, RAPP en Bluespot Monitor worden gebruikt. Daarnaast beschikken wijkagenten over verschillende communicatiemiddelen, zoals e-mail, WhatsApp en sociale media, die hen in staat stellen rechtstreeks met burgers te communiceren.

Hoewel technologie wijkagenten ondersteunt bij zowel intelligence-led policing als community-oriented policing, is het de vraag in hoeverre deze middelen daadwerkelijk beide benaderingen dienen. Landman wijst erop dat de verdere ontwikkeling van ICT-toepassingen en de groeiende beschikbaarheid van data ertoe kunnen leiden dat deze tools het handelen van politieprofessionals op straat sturen en vormgeven (Landman, 2023). Hierdoor kan de nadruk verschuiven naar het verzamelen van zoveel mogelijk informatie, terwijl het relationele aspect van het werk mogelijk op de achtergrond raakt (Terpstra & Salet, 2022). Dit roept belangrijke vragen op over de toekomst en rol van de gebiedsgebonden politieprofessional (De Paepe, 2024).

Strategieën in het gebruik van technologie

Uit het etnografisch onderzoek uitgevoerd in België en Nederland blijkt dat de manier waarop technologie wordt ingezet, sterk samenhangt met de autonomie van wijkagenten. Het gebruik van technologie hangt nauw samen met de manier waarop wijkagenten kijken naar technologie, hoe dat hun functie kan ondersteunen en de mate waarin dit overeenkomt met de gepercipieerde noden vanuit de gemeenschap. Daardoor ontstaan uiteenlopende strategieën.

1. De eerste strategie richt zich vooral op persoonlijke interactie en analoge methoden. Wijkagenten die deze aanpak hanteren, bouwen hun kennis van de wijk vooral op door direct contact met bewoners, observaties tijdens straatpatrouilles en het onderhouden van lokale netwerken. Digitale hulpmiddelen

Bewoners zien de wijkagent als een betrouwbare vertrouwenspersoon

spelen hierbij slechts een bescheiden rol; informatie wordt voornamelijk opgeslagen in het hoofd van de wijkagenten en wordt sporadisch opgeschreven in een notitieboek. Het doel van deze strategie is het opbouwen van vertrouwen en het onderhouden van sterke persoonlijke relaties met bewoners. Technologie wordt uitsluitend gebruikt wanneer het noodzakelijk is, terwijl de kern van het werk bestaat uit fysieke aanwezigheid en directe interactie.

2. De tweede strategie combineert een gestructureerde, systematische manier van informatiebeheer met een selectief gebruik van digitale middelen. Hier worden gegevens zorgvuldig vastgelegd in ordners, notities en andere fysieke archieven, waardoor een gedetailleerd beeld van de wijk ontstaat. Tegelijkertijd maken deze wijkagenten gebruik van digitale communicatiemiddelen zoals e-mail, berichtenapps en sociale media om bewoners te informeren en betrokken te houden. Technologie vervangt het persoonlijke contact niet, maar ondersteunt het; het dient als aanvulling bij het delen van updates, veiligheidsinformatie of aankondigingen.

3. Bij de derde strategie ligt de nadruk op het gebruik van digitale registraties en databanken om inzicht te krijgen in trends, incidenten en signalen uit de wijk. Wijkagenten verzamelen en analyseren deze informatie om hun werkzaamheden beter te plannen, risico's tijdig te signaleren en duidelijke prioriteiten te stellen. Toch vormt dit slechts een hulpmiddel: het persoonlijke contact met bewoners blijft de kern van hun werk. De digitale gegevens worden vooral ingezet ter voorbereiding van huisbezoeken, straatgesprekken of buurtbijeenkomsten, zodat de wijkagent gericht kan inspelen op lokale noden.

4. De vierde strategie plaatst technologie volledig centraal in het werk van de wijkagent.

Referenties (vervolg)

- Easton, M., Vynckier, G., & De Kimpe, S. (2009). Reflections on the possible integration of intelligence led policing into community policing. In M. Cools, S. De Kimpe, B. De Ruyver, M. Easton, L. Pauwels, P. Ponsaers, T. Vander Beken, F. Vander Laenen, G. Vande Walde, & G. Verneulen (Eds.), *Governance of Security Research Papers Series II, Readings On Criminal Justice. Criminal Law & Policing* (pp. 293-310). Maklu.
- Hardyns, W., Sas, M., Vandenbrande, C., & Khalfa, R. (2024). Big data en Community Oriented Policing: naar een geïntegreerde toekomst. In T. Van den Broeck, S. De Kimpe, & D. Van Nuffel (Eds.), *community policing : nieuwe impulsen voor gemeenschapsgerichte politiezorg in België* (pp. 433-463). Politeia. <https://biblio.ugent.be/publication/01HZPNXSP32FTXIY2AKEMZTFFG>
- Landman, W. (2023). *Politiewerk aan de horizon. Technologie, criminaliteit en de toekomst van politiewerk*.
- Ratcliffe, J.H. (2016). *Intelligence-Led Policing* (Second Ed.). Routledge.
- Terpstra, J., & Salet, R. (2022). Community policing in the age of abstract police. In J. Terpstra, R. Salet, & N.R. Fyfe (Eds.), *The Abstract Police. Critical reflections on contemporary change in police organisations* (pp. 81-102). Eleven.
- Vaste Commissie van de Lokale Politie. (2024). *Memo-randum van de Lokale Politie 2024-2028*.

Intensief gebruik van digitale tools betekent niet dat het relationele werk wordt verwaarloosd

Digitale analyses, online meldsystemen en statistische modellen worden gebruikt om de wijk in kaart te brengen en prioriteiten te stellen. Contact met bewoners verloopt grotendeels via online kanalen. Fysieke aanwezigheid wordt pas ingezet wanneer de digitale informatie daarom vraagt. Voor deze strategie geldt dat de wijk niet alleen een fysieke, maar vooral digitale ruimte is, waarbij de online representatie van de wijkagent belangrijker is dan fysieke aanwezigheid.

Conclusie

Deze bijdrage toont dat community-oriented policing en intelligence-led policing twee verschillende logica's vertegenwoordigen die in de praktijk nauw met elkaar verweven zijn. Community-oriented policing legt de nadruk op nabijheid, vertrouwen en legitimiteit, terwijl intelligence-led policing de nadruk legt op het systematisch verzamelen en analyseren van gegevens om politiewerk doelgerichter en efficiënter te maken. Wijkagenten balanceren dagelijks tussen deze twee modellen en maken voortdurend afwegingen over hoe zij hun

relationele rol kunnen combineren met data-verzameling en -gebruik.

Technologie speelt hierbij een centrale rol. Digitale middelen zoals registratiesystemen, databanken en communicatietools ondersteunen zowel relationeel werk als datagedreven sturing. Observaties laten zien dat wijkagenten keuzes maken over hoe, wanneer en in welke mate zij deze middelen inzetten. Intensief gebruik van digitale tools betekent daarom niet automatisch dat het relationele werk wordt verwaarloosd. Tegelijkertijd kan technologie het handelen van agenten beïnvloeden, zoals Landman (2023) stelt, waardoor de nadruk kan verschuiven naar het verzamelen van informatie ten koste van persoonlijk contact. Uit de strategieën die wijkagenten hanteren, blijkt dat noch de invloed van technologie overschat mag worden, noch de autonomie van de agenten onderschat. Agenten bepalen welke informatie wordt vastgelegd, hoe deze wordt gebruikt en welke prioriteiten in de wijk worden gesteld. Technologie kan het proces beïnvloeden, maar de beslissingen over het moment, de context en de intensiteit van het gebruik blijven vooralsnog bij de wijkagent liggen.

Tegelijkertijd roept deze autonomie belangrijke vragen op: is het behoud van ruime beslissingsvrijheid op de lange termijn houdbaar? Van oudsher bevinden wijkagenten zich in een unieke positie tussen de politieorganisatie en de burger, waarbij zij regelmatig worden geconfronteerd met tegenstrijdige verwachtingen. Technologie voegt hier een nieuwe dimensie aan toe. Digitale middelen en datagestuurde systemen kunnen het werk sturen en standaardiseren, waardoor de autonomie onder druk komt te staan en de wijkagent daadwerkelijk in de knoop raakt tussen nabijheid, vertrouwen en informatiegestuurd handelen. •

Wij geloven in de kracht van voortdurende ontwikkeling van kennis en vaardigheden, gericht op vakmanschap en vitaliteit binnen de veiligheidssector.

Ons doel is duidelijk: het vergroten van de veiligheid voor jullie, jullie collega's en alle burgers die jullie beschermen.

 www.instituutvoorveiligheid.nl

Een initiatief van de Politievakbonden